

فرهنگ بوشهری را دریابید

گفت‌وگو: محمود همدانی

گفت‌وگو با ماشاءالله عالی حسینی،

معاون پژوهش و برنامه‌ریزی منابع انسانی آموزش و پرورش استان بوشهر

اشاره

ماشاءالله عالی حسینی هم‌اکنون معاونت پژوهش و برنامه‌ریزی منابع انسانی آموزش و پرورش استان بوشهر را برعهده دارد. عالی حسینی فردی است که با آموزش و پرورش نسل انقلاب عجین شده و هدایت و راهبری آن‌ها را در حوزه‌های علمی-پژوهشی و مدیریتی به‌عهده گرفته است. او که مدرس مراکز آموزش عالی استان بوشهر است، تألیفات بسیاری دارد و تاکنون بیش از ۱۵۰ مقاله پژوهشی ارائه کرده است. در کنگره‌های متعددی نیز حضور داشته است. از جمله، در «کنگره بین‌المللی سیراف» با ارائه مقاله «ترویج فرهنگ اسلام» نقش علمی ارزشمندی ایفا کرد. عالی حسینی در آموزش و پرورش نیز سال‌ها خدمت کرده است. طرح از «مدرسه تا شورا» که در آموزش و پرورش تصویب شد و به اجرا درآمد، از ابتکارات اوست. با او درباره رابطه زیست اجتماعی و زیست طبیعی به گفت‌وگو نشستیم که مشروح آن را در ادامه می‌خوانید.

○ آقای عالی حسینی، با توجه به مسئولیتتان و تعداد مقالات و تألیفاتی که تاکنون داشته‌اید، بفرمایید که بیشتر روی چه موضوعاتی کار کرده‌اید؟

● روی موضوعات متفاوتی کار کرده‌ام که بخش مهمی از آن‌ها در زمینه مدیریت بوده است. مثلاً «نقش و کلای مجلس در اداره مدرسه» و مدرسه‌محوری در «مدرسه سعادت» که قدمت ۱۱۰ ساله دارد، یا موضوع‌هایی «راهکارهایی برای جذب اولیا توسط مدیران»، «نقش علمای سیراف در ترویج فرهنگ اسلامی» و مقالات تخصصی در مورد شهادت یا اصول و اندیشه اسلامی که هم با محوریت مسائل بومی استان و هم با محوریت مدیریتی نوشته شده‌اند.

○ شما پژوهشی داشته‌اید که مدیران از آن استفاده اجرایی کرده باشند؟

● بله چند طرح کاربردی داشته‌ام؛ مثل طرح «از مدرسه تا شورا» که به تصویب آموزش و پرورش رسید یا طرح «شیوه انتخاب معلمان نمونه جوان» که در استان برگزار و اجرایی شد و از ۴۷ معلم نمونه جوان در استان تجلیل به عمل آمد.

○ با توجه به موضوعات پژوهشی که کار کرده‌اید و اهمیتی که به معرفی آثار بومی استان می‌دهید، تعریف شما از محیط زیست اجتماعی و محیط زیست طبیعی چیست و رابطه این دو در استان چگونه است؟

● رابطه این دو تا حدی نامأنوس است. عواملی که از خارج وارد استان می‌شوند باید با توانایی‌ها و استعدادهای جامعه ما همگون باشند که در حال حاضر نیستند. منطقه ما مهم‌ترین منطقه نفت خیز جهان است و ما خاک و عسلویه را داریم که خب آلودگی زیست محیطی ایجاد می‌کنند. در عین حال، عناصر و عواملی که وارد این جامی شوند، با این منطقه همگون نیستند. مثلاً فرهنگی که گردشگران خارجی با خود می‌آورند، محیط اجتماعی بوشهر را که سالم، ارزشمند، دینی و مقدس است، مورد تهدید قرار داده است. باید خلأ موجود بین محیط زیست اجتماعی و طبیعی را از بین ببریم.

○ شما به عنوان یکی از مدیران توسعه انسانی و برنامه ریزی در آموزش و پرورش، آیا برای ایجاد رابطه مناسب بین محیط زیست اجتماعی و محیط زیست طبیعی تا به حال برنامه مدیریتی داشته‌اید و یا دارید؟

● ما تا آن جا که توانسته‌ایم به سهم خودمان تلاش کرده‌ایم، ولی این یک فرایند عمومی است و نمی‌توان آن را موضوعی سازمانی دانست. در یک منطقه، مجموعه‌ها باید به صورت متشکل کار کنند.

○ آموزش و پرورش یکی از اثرگذارترین و مهم‌ترین سازمان‌هایی است که شکل‌گیری جامعه را سامان می‌دهد آیا به لحاظ مدیریتی و برنامه ریزی کاری در حوزه، ایجاد رابطه مناسب بین محیط زیست اجتماعی و طبیعی در دستور کار قرار دارد؟

● ما در مرحله اول خودمان را موظف کرده‌ایم، در حوزه خانواده از برنامه‌های خوبی که جنبه اجتماعی دارند و نیز از تشکل‌های آموزشی و فرهنگی، و انجمن‌های ادبی و معارف تا می‌توانیم حمایت کنیم. بحث «انجمن اولیا و مربیان» و شرکت والدین در امور تحصیلی فرزندان، خلأیی در کل کشور است. باید بتوانیم مفهوم مشارکت را توضیح دهیم و در این زمینه بیشتر فعالیت کنیم.

○ آیا در تعادل بخشی بین محیط زیست اجتماعی دانش آموزان و محیط طبیعی آن‌ها کاری انجام شده است و برنامه‌ای را مدیریت کرده‌اید؟

● ما به این زمینه وارد شده‌ایم؛ البته نه با این اصطلاحی که شما می‌فرمایید. عنوان طرحی که بنده داشتم، «نقش الگوسازی مسجد در تحکیم پیوند بین خانه و مدرسه» بود و می‌خواستیم ببینیم چگونه و بر پایه چه معیاری می‌توان این پیوند را تقویت کرد.

در مدرسه یک الگوارائه می‌شود و در خانه الگوی دیگری. مسجد مکان مناسبی است که می‌توان اصطکاک بین خانه و مدرسه را از بین برد. بنابراین، برای سالم‌سازی محیط زیست اجتماعی، ما باید پیوندی برقرار کنیم بین خانه و مدرسه از طریق مسجد؛ چرا که مسجد نه فقط محل نماز خواندن، بلکه محل تعلیم و تربیت است.

○ بیشتر دانش آموزان استان که با آن‌ها گفت‌وگو داشتیم، از این‌که آموزش و پرورش استان در انجام آموزش‌های کاربردی، آزمایشگاهی و میدانی فعالیتی ندارد، به شدت گلهمند بودند و از این‌که فقط باید محفوظات خود را اضافه کنند، گلایه داشتند. بعضی از آن‌ها می‌گفتند اگر آزمایشگاه هم داریم، برای آن‌که مستهلک نشود، نمی‌گذارند استفاده کنیم. با توجه به مسئولیتتان در این حوزه، چه برنامه‌ای برای رفع این مشکل دارید؟

● این‌که بگوییم نظام ما به سمت یک نظام پویا رفته، خیر نرفته است. مقام معظم رهبری همیشه فریادشان چیست؟ تحول در آموزش و پرورش معنایش چیست؟ یکی از شاخص‌های تحول در آموزش و پرورش، «یادگیری» به جای «حفظ کردن» است، یا مشارکت دادن دانش آموزان در فعالیت‌ها و عملکردها.

اما ما تازه اول راه هستیم. امیدواریم، با توجه به این‌که گام‌های خوبی هم از طرف وزیر آموزش و پرورش برداشته شده است و با توجه به تأکید مقام معظم رهبری، بتوانیم گام‌های مفیدی برداریم و از گلهمندی‌های به حق همکاران کاسته شود.

○ از نظر شما محیط زیست اجتماعی چه رابطه‌ای با فرهنگ اسلامی دارد؟

● من پژوهشی داشتم با عنوان «نقش آداب و تعالیم اسلام در فرهنگ عمومی مردم استان بوشهر» که برای اداره کل انجام دادم و در آن نشان دادم که شاخص‌های ملی و فرهنگی بوشهر بسیار متأثر از فرهنگ اسلامی است. در اوایل قرن چهارم ما حدود ۹۰۰ عالم

داشتیم و به گفته شهید مطهری (ره)، بوشهر مرکز انتقال فرهنگ اسلام به آفریقا بوده این اقدام ارزشمند در حوزه علمیه آن جا صورت می گرفته حال این فرضیه در ذهنم بود که این چقدر اثر گذار بوده و در سطح جامعه و به قول معروف در پژوهشی که انجام دادم می گفتند خیلی اثر داشته و فرهنگ بومی بوشهر کاملاً اسلامی و متأثر از فرهنگ اسلامی است.

○ رابطه مدیران آموزش و پرورش استان بوشهر با امر پژوهش و پژوهشگر چگونه است؟

● یکی دیگر از شاخص‌های تحول «پژوهش» است و گسترش فرهنگ پژوهشگری که ما باز هم در اول راه هستیم و شرایطمان ایده‌آل نیست. مدیران ما آن طور که باید با پژوهش مأنوس نیستند که این برمی گردد به تحول در نظام آموزشی ما در دانشگاه‌ها. بنده ۲۵ سال است که با دانشگاه‌های استان در رابطه هستیم. دانشجو متحول نشده است و لذا پژوهشگر بار نمی آید. مثل آموزش و پرورش که به تحول نیاز دارد، دانشگاه هم به تحول نیاز دارد. فارغ‌التحصیلان دانشگاه بعداً می آیند و مسئول و مدیر می شوند، در حالی که مطالب را فقط حفظ کرده‌اند و یادگیری یا پژوهش و تحقیق نداشته‌اند. این موضوع تأثیر خود را می گذارد.

○ از نظر شما محیط زیست سالم اجتماعی چه محیطی است؟

● محیط زیست اجتماعی سالم محیطی است مبتنی بر شاخص‌های اسلامی. هم‌زیستی مسالمت‌آمیز، تعاون، گذشت و ایثار از جمله شاخص‌هایی هستند که محیط‌زیست اجتماعی سالم پدید می آورند. هم‌چنین، داشتن اصول اعتقادی و پای‌بند بودن به آن‌ها باعث کنترل رفتار در جامعه می‌شود. به هر صورت، ما آموزش‌هایی را می‌دهیم، نیروهایی را شناسایی و دسته‌بندی می‌کنیم و آگاهی می‌بخشیم، اما کافی نیست و باید خیلی کار شود.

البته سازمان تبلیغات و نیروی انتظامی هم باید به صورت یک جریان وارد شوند، چون بعضی موارد جنبه جرم دارد؛ مثل قاچاق. یا در نقطه مقابل ما در جهت اصلاح امور با دایر کردن کلاس‌های قرآن و کانون‌های قرآنی برای دانش‌آموزان، در مکان‌ها و مناطق متفاوت، در این راستا گام برمی داریم.

○ اهداف پژوهشکده آموزش و پرورش استان چیست؟ در راه رسیدن به این اهداف چه موانعی را سر راه می‌بیند و پیشنهادتان برای رفع آن‌ها چیست؟

● اهداف کلی ما تحول و پویایی و به مشارکت کشاندن همکاران فرهنگی است تا از طریق پژوهش و تحقیق، بتوانند کمک کنند. به همین دلیل موضوع‌هایی انتخاب کردیم و در اختیار همکاران قرار دادیم و طرح‌هایی را در این راستا برای پژوهش تنظیم کردیم تا زمینه مشارکت همکاران فراهم شود. از موانع موجود در این راه می‌توان به کافی نبودن اعتبارات، کمبود امکانات و نبود متخصص در

امر پژوهش که واقعاً توانایی انجام طرح‌های پژوهشی را داشته باشد، اشاره کرد. البته نیروهای خوبی در این زمینه داریم، اما به نظر بنده کافی نیستند و برای رساندن این و صحبت به وضعیت مطلوب باید نیروهای پژوهشگر بیشتری داشته باشیم.

○ آیا برای ایجاد این توانایی‌ها کاری انجام داده‌اید؟

● بله، کلاس‌های اقدام‌پژوهی را برای فرهنگیان در سطح وسیعی تشکیل دادیم و جشنواره‌هایی در این زمینه برای تشویق آن‌ها و تقدیر از پایان‌نامه‌ها برگزار کردیم. دوره‌های ویژه تخصصی گذاشتیم و بزرگانی چون دکتر قاسمی را به‌عنوان مدرس دعوت کردیم. یک بانک اطلاعاتی هم راه‌اندازی کردیم.

○ نظر‌تان در مورد آداب و رسوم نوروز و تأثیر آن روی محیط‌زیست اجتماعی چیست؟

● در مورد ویژگی‌های پس‌سندیده نوروز از نگاه اسلامی مقاله‌ای نوشته‌ام که چاپ شده است. در طبیعت شکوفایی، نوآوری، رشد و خلاقیت وجود دارد که آموزش خوبی برای ما انسان‌هاست. طبیعت منطبق بر اسلام است و به همین دلیل معتقدم که نوروز امری اسلامی است؛ حتی نوروزی که در زمان زرتشت بود. زرتشتی هم دینی بود که بعدها انحراف پیدا کرد. نوروز یک برنامه دینی است. طبیعت کارگاه طبیعی خداوند است و شما در طبیعت وحدت و زیبایی می‌بینید.

عید نوروز جشن مبارکی است که در درونش اهداف و پیام‌های آسمانی قرآنی به شرح زیر نهفته است:

الف) عید نوروز: نوروز خلقت و جلوه علم الهی؛ ب) عید نوروز، نوروز خلقت و جلوه قدرت الهی؛ ج) عید نوروز: نوروز خلقت و وسیله‌ای برای تفکر و تدبیر؛ د) عید نوروز: نوروز خلقت و وسیله‌ای است برای شکر کردن و سپاس‌گزاری. ه) عید نوروز: نوروز خلقت و وسیله‌ای برای اثبات امکان معاد.

مطلبی که در کادر آمده آقای عالی‌حسینی با ارائه جزوه‌ای در مورد نوروز ارائه دادند که این عناوین به‌همراه آیات قرآنی مورد نظر ایشان برای عناوین الف تا هـ مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته است. لذا این عناوین از داخل جزوه تحقیقی ایشان اضافه شده است. جزوه با نام جایگاه پس‌سندیده و ارزشمند عید نوروز در معارف قرآن، موجود است

○ شما به عنوان پژوهشگر و معاون برنامه‌ریزی توسعه آموزش و پرورش استان بوشهر چه دغدغه‌هایی دارید؟

● بزرگ‌ترین دغدغه‌ام برداشتن گام‌های جدی و بزرگ و فعال برای استفاده از مدیران آشنا با پژوهش و مطلع از برنامه‌های پژوهشی است. کسانی که شناخت پژوهشی ندارند، نمی‌توانند در امر پژوهش موفق باشند. پژوهش در خدمت آموزش است و باید نگاه پژوهشی داشته باشیم تا بتوانیم موفق‌تر عمل کنیم.